

Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych w aspekcie porównawczym między Niemcami, Austrią, Polską i Szwajcarią

I. Wprowadzenie

Rosnąca globalizacja spowodowała, że drastycznie wzrasta liczba zagranicznych transakcji handlowych. Sytuacja ta przyczyniła się tym samym do coraz większej popularności międzynarodowego arbitrażu handlowego wśród przedsiębiorców jako metody alternatywnego sposobu rozstrzygania sporów celem uniknięcia dochodzenia ewentualnych roszczeń przed sądami państwowymi w drodze przewlekłych i nieelastycznych procedur sądowych.

Jedną z najistotniejszych korzyści arbitrażu jest fakt, że orzeczenia zagranicznych sądów arbitrażowych są wykonywane nawet w tych krajach, które nie uznają orzeczeń sądów krajowych danego państwa. Istotny wpływ na ten stan mają umowy międzynarodowe, zwłaszcza Konwencja nowojorska o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych z 1958 r. (dalej jako: Konwencja lub Konwencja nowojorska), stworzone właśnie po to, by ułatwić wykonywanie i egzekucję wyroków arbitrażowych.

Mimo stosunkowo szczegółowej regulacji przez Konwencję sytuacji, w jakich sąd państwa, w którym dochodzi się wykonania orzeczenia, ma prawo do odmowy stwierdzenia wykonalności, problematyczna pozostaje kwestia wykładni poszczególnych jej postanowień. Potwierdza to różniące się od siebie orzecznictwo Niemiec, Austrii, Polski oraz Szwajcarii. Do tego dochodzą trudności związane z poszczególnymi regulacjami wewnętrznymi, różniącymi się częściowo od postanowień Konwencji. Brak przedłożenia dokumentów wymaganych przez powyższe państwa w celu uznania i wykonania rozstrzygnięcia lub inne przeszkody natury formalnej mogą pociągać za sobą problemy stwierdzenia wykonalności orzeczenia.

Niniejsze opracowanie dokonuje analizy uregulowań Konwencji nowojorskiej ze szczególnym uwzględnieniem procedury cywilnej, a także orzecznictwa Niemiec, Austrii, Szwajcarii oraz Polski.

II. Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych w poszczególnych krajach

1. Niemcy

1.1. Informacje ogólne

Niemieckie prawo arbitrażowe bazuje na prawie modelowym UNCITRAL. Uznawanie i wykonywanie zagranicznych sądów arbitrażowych opiera się jednakże **nie na bezpośrednio** transformacji art. 35 i 36 prawa modelowego do niemieckiego ustawodawstwa, lecz na postanowieniach § 1061 I 1 niem. ZPO.

Przepis ten stwierdza: „*Die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche richtet sich nach dem Übereinkommen vom 10. Juni 1958 über die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche. Die Vorschriften in anderen Staatsverträgen über die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche bleiben unberührt*”.

Powodem odstępstwa od transformacji wyżej wymienionych artykułów bezpośrednio do niemieckiego prawa była okoliczność, że istotne postanowienia prawa modelowego nie czynią rozróżnienia między krajowymi a zagranicznymi orzeczeniami. Według prawa niemieckiego krajowe orzeczenia arbitrażowe wymagają jedynie stwierdzenia wykonalności; uznanie owych orzeczeń nie jest wymagane¹. Celem dalszego zagwarantowania tego przywileju orzeczeniom krajowym zdecydowano się na rozwiązanie przyjęte w § 1061 I 1 niem. ZPO. Zgodnie z tym przepisem uznanie i wykonanie zagranicznych wyroków sądów arbitrażowych przebiega według postanowień Konwencji nowojorskiej z 1958 r.

1.2. Kryteria decydujące o zakwalifikowaniu orzeczenia jako orzeczenia zagranicznego

Do 1998 r. obowiązywała w Niemczech teoria procesualna, tzn. za orzeczenie zagraniczne przyjmowano orzeczenie, przy którego wydaniu sąd arbitrażowy stosował zagraniczne prawo procesowe². Obecnie Niemcy stoją na gruncie **teorii terytorialnej**, tzn. orzeczenie jest orzeczeniem zagranicznym, jeżeli zostało wydane na terenie innym niż Niemcy. Ma to podstawę w § 1025 I i IV niem. ZPO. Należy mieć na uwadze, że niemieckie prawo dokonuje rozróżnienia między miejscem arbitrażu a miejscem, gdzie odbyła się rozprawa arbitrażowa³. Jeżeli strony uzgodniły miejsce rozstrzygnięcia, to właśnie to miejsce określa „pochodzenie” orzeczenia, nieistotne jest zaś miejsce wszystkich rozpraw arbitrażowych⁴.

Należy wspomnieć ponadto, że Niemcy wycofały swe zastrzeżenia do Konwencji, iż stwierdzeniu wykonalności w Niemczech mogą podlegać jedynie orzeczenia podjęte

¹ S. Kröll, Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Germany, Int. A.L.R. 2002, s. 160.

² B. Pankowska-Lier, D. Pfaff, Arbitraż gospodarczy, Warszawa 2000, s. 140.

³ OLG, Stuttgart, 6.12.2001; K.H. Schwab, G. Walter, Schiedsgerichtsbarkeit, Monachium 2005, Rozdział 30, § 7.

⁴ S. Kröll, *op. cit.*, s. 161.

przez zagraniczne sądy arbitrażowe mające siedzibę w krajach sygnatariuszy Konwencji. Obecnie przepisy prawa niemieckiego nakazują stosowanie postanowień Konwencji nowojorskiej niezależnie od tego, czy państwo wydania orzeczenia ratyfikowało Konwencję⁵.

1.3. Sąd właściwy do rozpatrzenia sporu

Po stwierdzeniu jego wykonalności, tzw. *Vollstreckbarkeitserklärung*, przez sąd państwowy orzeczenie arbitrażowe jest tytułem egzekucyjnym. Sądem właściwym do rozpatrzenia wniosku w przypadku, gdy postępowanie arbitrażowe odbyło się poza granicami Niemiec, jest Wyższy Sąd Krajowy (*Oberlandesgericht*) miejsca siedziby lub miejsca przebywania dłużnika, ewentualnie miejsca, w którym znajduje się jego majątek lub miejsca przechowywania przedmiotu sporu (§ 1062 II niem. ZPO)⁶.

1.4. Niezbędne dokumenty

Kryteria, które należy spełnić w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności orzeczenia, są uregulowane w § 1064 niem. ZPO. Przepis ten stwierdza:

„(1) *Mit dem Antrag auf Vollstreckbarerklärung eines Schiedsspruchs ist der Schiedsspruch oder eine beglaubigte Abschrift des Schiedsspruchs vorzulegen. Die Beglaubigung kann auch von dem für das gerichtliche Verfahren bevollmächtigten Rechtsanwalt vorgenommen werden.*

(2) ...

(3) *Auf ausländische Schiedssprüche sind die Absätze 1 und 2 anzuwenden, soweit Staatsverträge nicht ein anderes bestimmen*”.

Godne uwagi jest to, że § 1064 niem. ZPO różni się odnośnie do poszczególnych dokumentów niezbędnych w celu stwierdzenia wykonalności orzeczenia od art. IV Konwencji nowojorskiej czy też art. 35 II prawa modelowego. Według § 1064 I niem. ZPO wnioskodawca musi przedłożyć jedynie **orzeczenie** lub należyte uwierzytelniony odpis takiego dokumentu. Przedłożenie umowy arbitrażowej nie jest natomiast wymienione. Kopia orzeczenia może zostać uwierzytelniona przez upoważnionego adwokata jednej ze stron. Ponadto co do zasady nie jest wymagany przekład orzeczenia na język niemiecki.

Sporne jest jednakże, czy coś innego nie wynika z odsyłacza w § 1064 III niem. ZPO. Nasuwa się pytanie, czy konieczne jest zastosowanie surowszych uregulowań Konwencji ze względu na jej zakwalifikowanie jako umowy międzypaństwowej w rozumieniu § 1064 III⁷.

BayObLGZ stwierdził, powołując się na klauzulę największego uprzywilejowania (*Meistbegünstigungsklausel*), zawartą w art. VII Konwencji, że § 1064 I niem. ZPO musi znaleźć zastosowanie przy złożeniu wniosku o stwierdzenie wykonalności ze względu na jego korzystniejsze warunki⁸. Co więcej, wyżej wymieniony przepis uważany jest za

⁵ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Germany III.6, § 6.11.

⁶ B. Pankowska-Lier, D. Pfaff, *op. cit.*, s. 144.

⁷ S. Kröll, *op. cit.*, s. 163.

⁸ BayObLGZ, 2000, 233, inaczej OLG Rostock, RPS 1/2000.

lex specialis w stosunku do uregulowań Konwencji⁹. Przemawia za tym cel Konwencji, mianowicie zapewnienie jak największej liczby wykonalności orzeczeń arbitrażowych na arenie międzynarodowej. Poza tym należy uwzględnić, że art. IV Konwencji w czasach jej wejścia w życie zawierał wyjątkowo liberalne regulacje mające na celu ułatwienie wykonalności zagranicznych orzeczeń arbitrażowych i dlatego też Konwencja nie może być interpretowana jako zbiór restryktywnych zasad doprowadzających do niezastosowania korzystniejszych regulacji krajowych¹⁰.

Zaznaczyć należy, że na mocy § 142 III niem. ZPO oraz § 184 GVG, § 1064 I niem. ZPO nie wpływa na prawo sądu niemieckiego do zażądania przedłożenia kopii umowy arbitrażowej bądź też przekładu orzeczenia na język niemiecki.

1.5. Procedura oraz pojęcie orzeczenia arbitrażowego

Według prawa niemieckiego **nie** jest z reguły wymagane przeprowadzenie **ustnej** rozprawy¹¹. W takim wypadku strony nie muszą być reprezentowane przez adwokata¹². Stwierdzenie wykonalności jest możliwe tylko w przypadku orzeczeń. Kwalifikacja decyzji jako orzeczenia przebiega na podstawie prawa niemieckiego, lecz uwzględnia również wymogi formalne prawa państwa, z którego decyzja pochodzi¹³. Przykład decyzji, która nie spełnia kryteriów orzeczenia według prawa niemieckiego, stanowi włoskie *lodi di arbitrato irrituale*¹⁴.

1.6. Odmowa stwierdzenia wykonalności

Sądy niemieckie nie są uprawnione do osądzania kwestii słuszności orzeczenia arbitrażowego, **révision au fond jest zabroniona**. Konwencja nowojorska wyczerpująco wylicza okoliczności, które podniesione przez strony mogą przyczynić się do odmowy stwierdzenia wykonalności.

Godne uwagi jest to, że niemiecka wersja art. V Konwencji zdaje się pozostawiać sądom w kwestii odmowy zakres dyskrecjonalności. Przepis art. V Konwencji stwierdza mianowicie:

„Die Anerkennung und Vollstreckung des Schiedsspruches **darf** auf Antrag der Partei, gegen die er geltend gemacht wird, nur versagt werden, wenn (...)”.

Mimo to sądownictwo niemieckie jest zdania, że w przypadku, gdy strona przeciwna udowodni istnienie choćby jednej z przesłanek wymienionych w art. V ust. 1 Konwencji, sąd ma obowiązek odmowy wykonania orzeczenia¹⁵.

⁹ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Germany III.6 [3].

¹⁰ S. Kröll, *op. cit.*, s. 163.

¹¹ S. Kröll, NJW 2001, s. 1175; Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Germany III.6 [3].

¹² Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Germany III.6 [3].

¹³ OLG Rostock, RPS 1/2000; S. Kröll, *op. cit.*, s. 164.

¹⁴ BGH NJW 2001, 1124; S. Kröll, *op. cit.*, s. 164.

¹⁵ Memorial on the Federal Government on the ratification of the New York Convention, BT-Drs.3/2160, s. 26.

Jeśli chodzi o przesłanki art. V ust. 1, to odmowa stwierdzenia wykonalności nastąpi tylko na wniosek strony, przeciwko której orzeczenie jest skierowane. Gdy zaistnieją natomiast przesłanki art. V ust. 2 Konwencji, odmowa stwierdzenia wykonalności nastąpi *ex officio*.

1.7. Nieważność umowy arbitrażowej

Z nawiązania art. V ust. 1 pkt a Konwencji nowojorskiej do „wspomnianej w art. II umowy” wywodzi się w Niemczech przekonanie o możliwości weryfikacji przez sądy powszechne, czy umowa o arbitraż spełnia wymogi natury formalnej. Kryteria, które muszą zostać w tym celu spełnione, wymienione są w art. II Konwencji¹⁶.

Sporne jest w związku z powyższym, czy np. klauzula o arbitraż zawarta w piśmie potwierdzającym (*letter of confirmation*) zachowuje przesłanki określone w art. II Konwencji. W tej kwestii przeważa pogląd, że wyżej wymienione pismo nie jest zgodne z postanowieniami narzuconymi przez Konwencję¹⁷.

Zaznaczyć należy, że spełnia ono natomiast wymogi formalne § 1031 II niem. ZPO. Regulacja krajowa jest zatem w tym punkcie przychylniejsza w porównaniu z Konwencją. Należy pamiętać, że Konwencja nowojorska ma w przekonaniu sądów niemieckich za zadanie ułatwić, a nie utrudnić, wykonywanie orzeczeń zagranicznych sądów arbitrażowych, więc nie powinno się jej interpretować w sposób restryktywny, odrzucając korzystniejsze regulacje krajowe¹⁸. Dlatego też w przypadku, gdy zachowane są przesłanki określone w § 1031 II niem. ZPO, art. II Konwencji nowojorskiej nie powinien być przeszkodą w zastosowaniu przepisów krajowych¹⁹.

§ 1040 I niem. ZPO stwierdza:

„(1) Das Schiedsgericht kann über die eigene Zuständigkeit und im Zusammenhang hiermit über das Bestehen oder die Gültigkeit der Schiedsvereinbarung entscheiden. Hierbei ist eine Schiedsklausel als eine von den übrigen Vertragsbestimmungen unabhängige Vereinbarung zu behandeln”.

Przepis § 1040 ZPO wskazuje, że umowa o arbitraż stanowi odrębny kontrakt i nie jest *per se* zależna od ważności kontraktu, w którym jest zawarta. Ogólnie rzecz biorąc, sąd niemiecki nie odmówi stwierdzenia wykonalności orzeczenia w przypadku, gdy nieważny jest zaledwie kontrakt zawierający umowę o arbitraż²⁰.

1.8. Naruszenie zakresu umowy o arbitraż – art. V ust. 1 pkt c Konwencji

W praktyce niemieckiej zarzuty wobec orzeczenia wymienione w art. V ust. 1 pkt c Konwencji są podnoszone stosunkowo rzadko.

¹⁶ S. Kröll, *op. cit.*, s. 166.

¹⁷ OLG Rostock, 22.11.2001 [1 Sch 3/2000]; S. Kröll, *op. cit.*, s. 166.

¹⁸ Tak też OLG Dresden, 13.1.1999.

¹⁹ S. Kröll, *op. cit.*, s. 166.

²⁰ OLG Hamburg, 12.3.1998.

Istotną rolę odgrywają tu jednakże naruszenia zasady *ultra petita*. Przykładem orzecznictwa, w którym poruszona została ta kwestia, jest postanowienie OLG Stuttgart. Dłużnik wniósł zarzut *ultra petita* w obliczu faktu, że beneficjent rościł sobie prawo do kwoty w wysokości 119 621 DM, sąd arbitrażowy przysądził mu natomiast sumę 129 621 DM. Wyższy Sąd Krajowy, odrzucając zarzut, stwierdził, że konkretne roszczenie wierzyciela bazowało na nieprawidłowych obliczeniach i tak naprawdę chciał on złożyć roszczenie w wysokości przysądzonej mu sumy, co wynikało zdaniem sądu z przedłożonych materiałów²¹.

1.9. Naruszenie praw do obrony w rozumieniu art. V ust. 1 pkt b Konwencji

Naruszenie praw do obrony może mieć podstawę do zastosowania art. V ust. 2 Konwencji, gdyż ich ochrona jest sprawą porządku publicznego. Należy jednak podkreślić, że nie każde naruszenie prawa do wysłuchania przed sądem (*rechtliches Gehör*) może być traktowane jako naruszenie restryktywnej klauzuli porządku publicznego, wobec czego przesłanki określone w art. V ust. 1 pkt b Konwencji zyskują na znaczeniu. Problematyczne może być jednak ustalenie ich dokładnego zakresu. S. Kröll stwierdza, opierając się na postanowieniu OLG Hamburg, że:

„(...) *The right to be heard only requires that a party is granted the opportunity to defend itself and does not become the object of decisions of the arbitral tribunal without having had such opportunity. Each party must be given the chance to comment on the relevant facts and means of evidence on which the court wants to rely in its decision (...)*”²².

Jeżeli jednak strona zobowiązana z prawa do obrony nie skorzysta, art. V ust. 1 pkt b Konwencji nie zostaje naruszony²³.

1.10. Niewłaściwy skład sądu arbitrażowego i procedura – art. V ust. 1 pkt d Konwencji

Należy pamiętać, że zdaniem Najwyższego Sądu Niemieckiego udział w postępowaniu arbitrażowym zawisłego i stronniczego arbitra nie prowadzi do niewłaściwego składu sądu polubownego²⁴.

Ewidentne naruszenie zgodności procedury arbitrażowej z umową stron stanowi sytuacja, gdy sąd arbitrażowy oparł swoją decyzję na prawie innym niż wskazane przez strony. Odnośnie do tego punktu OLG Hamburg podkreśla, że wyłącznie zastosowanie prawa niewłaściwego może doprowadzić do zaistnienia przesłanek określonych w art. V ust. 1 pkt d Konwencji. Od wyżej wymienionej sytuacji różni się przypadek, gdy sąd zastosował właściwe regulacje w niewłaściwy sposób, np. wskutek ich błędnej wykładni²⁵.

²¹ OLG Stuttgart, 6.12.2001; S. Kröll, *op. cit.*, s. 168.

²² S. Kröll, *op. cit.*, s. 169.

²³ OLG Hamburg, RPS 1/1999.

²⁴ BGH, 4.3.1999.

²⁵ OLG Hamburg, RPS 1/1999.

1.11. Uchylenie orzeczenia lub wstrzymanie jego wykonalności

– art. V ust. 1 pkt e Konwencji

Przypadki wyszczególnione w tym punkcie dotyczą sytuacji, gdy orzeczeniu nie można przypisać wiążącego charakteru bądź też zostało ono uchylone lub wstrzymano jego wykonalność. Sądy niemieckie są zdania, że pomimo pozostawiającej zakres dyskrecjonalności klauzuli art. V ust. 1 pkt e mają one obowiązek odmówienia stwierdzenia wykonania orzeczenia w przypadku, gdy zostało ono uchylone w kraju jego wydania. Bez znaczenia pozostają tu przyczyny uchylenia, a także wniesienie apelacji w kraju wydania orzeczenia²⁶.

1.12. Przedmiot sporu nie może być rozstrzygany w drodze arbitrażu

– art. V ust. 2 pkt a Konwencji

§ 1030 I niem. ZPO stwierdza:

„(1) Jeder vermögensrechtliche Anspruch kann Gegenstand einer Schiedsvereinbarung sein. Eine Schiedsvereinbarung über nichtvermögensrechtliche Ansprüche hat insoweit rechtliche Wirkung, als die Parteien berechtigt sind, über den Gegenstand des Streites einen Vergleich zu schließen”.

Oznacza to, że pod rozstrzygnięcie sądu polubownego mogą zostać poddane według prawa niemieckiego spory o prawa majątkowe lub spory niemajątkowe mogące być przedmiotem ugody sądowej (ale tylko, gdy orzeczenie dotyczy materii, która może być rozstrzygana w drodze arbitrażu).

1.13. Wykonanie orzeczenia byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym Niemiec – art. V ust. 2 pkt b Konwencji

Chociaż przesłanki art. V ust. 2 pkt b Konwencji nowojorskiej są identyczne z przesłankami określonymi w § 1059 II Nr 2b niem. ZPO, dającymi podstawę do uchylenia orzeczenia krajowego, to należy mieć na uwadze, że nie można ich interpretować jednako²⁷. Zastosowanie klauzuli porządku prawnego wymienionej w Konwencji nowojorskiej może mieć miejsce jedynie wyjątkowo. W związku z tym BGH rozwinął koncepcję „międzynarodowego porządku publicznego”. Orzecznictwo Sądu Najwyższego pokazuje, że orzeczenie zagraniczne niekoniecznie narusza międzynarodowy porządek publiczny w przypadku, gdy zastosowanie niemieckiego prawa bezwzględnie obowiązującego (*zwingendes Recht*) doprowadziłoby do innej decyzji. Co więcej, naruszenie takie może być brane pod uwagę tylko w sytuacji, gdy zagrożone są podstawowe zasady porządku prawnego Niemiec²⁸. Odnośnie do tego punktu OLG Bremen stwierdził w postanowieniu dotyczącym wykonania orzeczenia tureckiego, że przy ustaleniu zakresu *ordre public*

²⁶ S. Kröll, *op. cit.*, s. 171.

²⁷ Practitioner's Handbook on International Arbitration, s. 823.

²⁸ BGH NJW 1998, 2358; BGH, 15.5.1986.

należy uwzględnić tradycje prawne poszczególnych państw, co może doprowadzić do narzucenia znacznie lżejszych wymogów wobec orzeczeń zagranicznych w stosunku do orzeczeń krajowych²⁹.

Prawo niemieckie czyni rozróżnienie między materialnym i procesualnym *ordre public*³⁰. Naruszenie materialnego porządku publicznego ma miejsce bardzo rzadko. Nie jest dopuszczalna kontrola merytoryczna przez sąd tzw. *révision au fond*³¹. Jeśli chodzi o naruszenia procesualnego porządku publicznego, mieszczą się tu przypadki, gdy tok postępowania arbitrażowego nie jest zgodny z podstawowymi zasadami *fair trial*. Szczególną rolę odgrywa tu prawo do wysłuchania przez sąd. Mimo że sąd powinien z urzędu czuwać, czy w konkretnym przypadku nie zaistniała przesłanka negatywna tego rodzaju, w praktyce niemieckiej obserwuje się wymóg sprecyzowania, w jaki sposób prawo do wysłuchania przed sądem zostało naruszone, oraz przedstawienia wpływu ewentualnego naruszenia na orzeczenie³².

1.14. Podsumowanie

Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia arbitrażowego zostało znacznie ułatwione poprzez obowiązujące od 1998 r. aktualne prawo arbitrażowe. Należy stwierdzić, że może ono jednak sprawiać problemy natury praktycznej, których można uniknąć w drodze szczegółowej analizy orzecznictwa niemieckiego.

2. Austria

2.1. Informacje ogólne

Z dniem 1.7.2006 r. w Austrii weszła w życie ustawa modyfikująca postępowanie arbitrażowe, a w szczególności modyfikująca przepisy ZPO w części dotyczącej postępowania arbitrażowego (*Schiedsrechtsänderungsgesetz – SchiedsRÄG*). W świetle § 577 I austr. ZPO orzeczenie jest orzeczeniem krajowym, jeżeli zostało wydane przez sąd arbitrażowy mający siedzibę (miejsce arbitrażu) na terenie Austrii. W przeciwieństwie do tego orzeczeniem zagranicznym jest takie, które zostało wydane przez sąd polubowny mający siedzibę na terenie innego państwa niż Austria. Potwierdza to sformułowanie zawarte w § 79 EO („*Akten und Urkunden, die im Ausland errichtet wurden*”)³³.

Zagraniczne orzeczenie arbitrażowe jest **tytułem egzekucyjnym** po stwierdzeniu jego wykonalności (*Vollstreckbarerklärung*) przez sąd państwowy również w Austrii³⁴.

²⁹ OLG Bremen, RPS 2/2000.

³⁰ L. Marx, Der verfahrensrechtliche ordre public bei der Anerkennung und Vollstreckung Ausländischer Schiedssprüche in Deutschland, Frankfurt am Main 1994, s. 13.

³¹ S. Kröll, *op. cit.*, s. 172.

³² *Ibidem*, s. 173.

³³ A. Petsche, Vollstreckung und Vollstreckbarerklärung von Schiedssprüchen in Österreich, s. 99 [w:] Die Vollstreckung von Schiedssprüchen..., Bd.22; Schiedsverfahren §§ 577–618 ZPO i.d.F. des SchiedsRÄG 2006, § 614, Nr 4.

³⁴ S. Riegler, Arbitration Law of Austria: Practice and Procedure, JurisNet, LLC 2007, 5.3.

Zgodnie z § 83 I EO sąd zdecyduje o zasadności żądania jedynie w oparciu o przedłożone dokumenty³⁵. W praktyce możliwe jest połączenie wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia z wnioskiem o nadanie temu orzeczeniu klauzuli wykonalności (*Exekutionsantrag*)³⁶.

Odnosnie do uznania i wykonalności orzeczeń zagranicznych § 614 I austr. ZPO stwierdza:

„(1) *Die Anerkennung und Vollstreckbarerklärung ausländischer Schiedssprüche richten sich nach den Bestimmungen der Exekutionsordnung, soweit nicht nach Völkerrecht oder in Rechtsakten der Europäischen Union anderes bestimmt ist (...)*”. Przepis ten ma na myśli w pierwszym rzędzie Konwencję nowojorską³⁷.

W Austrii, tak jak w Niemczech, bez znaczenia jest, czy strona żądająca uznania i wykonania wyroku sądu polubownego pochodzi z państwa sygnatariusza Konwencji nowojorskiej³⁸.

2.2. Problemy praktyczne związane z dokumentami niezbędnymi do złożenia wniosku; orzeczenie arbitrażowe – art. IV ust. 1 pkt a Konwencji

W świetle art. IV ust. 1 pkt a Konwencji nowojorskiej wnioskodawca musi przedłożyć należycie legalizowany oryginał orzeczenia lub należycie uwierzytelniony odpis takiego dokumentu. Należycie legalizowane orzeczenie oznacza innymi słowy, że wnioskodawca musi dostarczyć dowód autentyczności podpisu arbitra³⁹.

Charakterystyczne jest to, że dostarczenie tego dowodu w Austrii może przebiegać na wiele sposobów, a mianowicie:

- a) standardowo, poprzez uwierzytelnienie podpisu arbitra przez austriackiego przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego,
- b) w drodze uwierzytelnienia podpisu przez urząd państwa, w którym bądź według prawa którego orzeczenie zostało wydane,
- c) przez uwierzytelnienie podpisu arbitra przez instytucję arbitrażową,
- d) za pomocą potwierdzenia wykonalności (*Vollstreckbarkeitsbestätigung*) w kraju, z którego orzeczenie pochodzi.

W praktyce zaleca się uwierzytelnienie podpisu arbitra przez austriackiego przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego, gdyż rozwiązanie to, choć skomplikowane, dostarcza najmniej problemów natury formalnej⁴⁰.

Wielu niejasności dostarcza natomiast uwierzytelnienie podpisu arbitra przez urząd państwa, w którym bądź według prawa którego orzeczenie zostało wydane. Możliwość

³⁵ *Ibidem*, 5.3.

³⁶ V. Öhlberger, *Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche in Österreich und deren Formvoraussetzungen nach dem New Yorker Übereinkommen* [w:] *SchiedsVZ* 2007, s. 77.

³⁷ A. Reiner, *Das neue österreichische Schiedsrecht*, Wien 2006, s. 53.

³⁸ Austria wycofała zastrzeżenia do Konwencji w 1988 r.

³⁹ V. Öhlberger, *op. cit.*, s. 78; P. Schlosser, *Das Recht der internationalen Schiedsgerichtsbarkeit*, J.C.B. Mohr, 2. Aufl., Tübingen 1989.

⁴⁰ V. Öhlberger, *op. cit.*, s. 78.

takiej metody dostarczenia dowodu wymienia OGH, uzasadniając, że Konwencja nowojorska nie przewiduje przymusu zwrócenia się przez wnioskodawcę do zagranicznego przedstawiciela państwa, w którym beneficjent chce złożyć wnioski o uznanie i wykonanie orzeczenia⁴¹. OGH stwierdza ponadto, że w Konwencji nie jest wyraźnie powiedziane, czy muszą zostać spełnione wymogi formalne, przewidziane w związku z zagranicznymi dokumentami, kraju, w którym żądane jest wykonanie orzeczenia⁴². Należy podkreślić jednak, że OGH odradza jednocześnie tę formę potwierdzenia autentyczności podpisu w związku z możliwym zakwestionowaniem jej mocy dowodowej przez sądy austriackie⁴³.

Godne uwagi jest to, że inne państwa wychodzą z założenia, że warunkiem stwierdzenia wykonalności orzeczenia jest w pierwszym rzędzie spełnienie wymogów przewidzianych celem uwierzytelnienia tego państwa, w którym takie stwierdzenie jest żądane⁴⁴. Jest to zatem pogląd odmienny od austr. OGH.

Jeśli chodzi o uwierzytelnienie podpisu przez instytucję arbitrażową, to jest to jedna z najwygodniejszych form potwierdzenia autentyczności.

Należy pamiętać, że regulamin arbitrażowy musi taką opcję wyraźnie przewidywać. Jeżeli to kryterium nie jest spełnione, trzeba wybrać inną formę uwierzytelnienia⁴⁵.

Przykładem takiej możliwości przewidzianej w regulaminie jest np. art. 27 IV „*der Schieds- und Schlichtsordnung des Internationalen Schiedsgerichtes der Wirtschaftskammer Österreich*”. Stwierdza on, że:

„Schiedssprüche werden auf allen Ausfertigungen mit der Unterschrift des Generalsekretärs und dem Stempel des Schiedsgerichts versehen. Damit wird bestätigt, dass es sich um einen Schiedsspruch des internationalen Schiedsgerichtes der Wirtschaftskammer Österreich handelt und dass dieser von dem (den) gemäß der Schiedsordnung gewählten oder bestellten Schiedsrichter (n) erlassen und unterschrieben wurde”.

Należy przestrzec, że w przypadku zdecydowania się na powyższą formę uwierzytelnienia, dostarczyć należy poza tym potwierdzenie funkcji oraz uwierzytelnienie podpisu funkcjonariusza sądu arbitrażowego, który potwierdził autentyczność⁴⁶.

Potwierdzenie wykonalności (*Vollstreckbarkeitsbestätigung*) w kraju, z którego orzeczenie pochodzi, odgrywa rolę tylko wtedy, gdy arbiter zmarł, lub w sytuacji, gdy odmawia on współpracy przy uwierzytelnieniu⁴⁷.

Odnosnie do przewidzianej przez Konwencję nowojorską możliwości przedłożenia uwierzytelnionego odpisu orzeczenia mają zastosowanie powyższe wywody.

Jeżeli odnośne orzeczenie nie jest sporządzone w języku niemieckim, wnioskodawca musi przedłożyć przekład tych dokumentów na ten język.

⁴¹ OGH, 11.6.1969, 3 Ob 62/69=SZ 42/87; OGH, 29.5.1996, 3 Ob 2097/96 w i 2098/96t.

⁴² *Ibidem*; OGH, 26.11.1997, 3 Ob 320/97y=SZ 70/249.

⁴³ OGH, 11.6.1969, 3 Ob 62/69=SZ 42/87; OGH, 29.5.1996, 3 Ob 2097/96 w i 2098/96t.

⁴⁴ P. Schlosser, *op. cit.*

⁴⁵ V. Öhlberger, *op. cit.*, s. 79.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 79.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 79.

Co do pytania, czy muszą one zostać przełożone przez przedstawiciela lub tłumacza państwa, w którym domaga się uznania orzeczenia, mają zastosowanie powyższe argumenty. Zaleca się wówczas skorzystanie z pomocy austriackich tłumaczy przysięgłych albo austriackiego przedstawicielstwa⁴⁸.

2.3. Umowa o poddanie sporu pod sąd arbitrażowy – art. IV ust. 1 pkt b Konwencji

SchiedsRÄG niesie nowe, korzystniejsze od Konwencji nowojorskiej uregulowania dotyczące obowiązku przedłożenia umowy arbitrażowej. § 614 II austr. ZPO n.F. stwierdza, że:

„(2) Die Vorlage der Urschrift oder einer beglaubigten Abschrift der Schiedsvereinbarung nach Art IV Abs.1 lit b des New Yorker UN-Übereinkommens über die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche ist **nur nach Aufforderung** durch das Gericht erforderlich”.

Przedłożenie umowy arbitrażowej nastąpi zatem jedynie na żądanie sądu.

Sporne jest, czy § 614 II austr. ZPO n.F. znajduje zastosowanie we wszystkich wypadkach wniosków o stwierdzenie wykonalności orzeczenia od 1.7.2006 r.⁴⁹ Ewentualne wątpliwości wynikają z faktu, że art. VII Abs. 2 f BGB I 2006/7 przewiduje, że w kwestiach postępowań arbitrażowych wszczętych przed 1.7.2006 r. nadal mają zastosowanie regulacje §§ 577 do 599 austr. ZPO a.F. V. *Öhlberger* opowiada się przeciwko przepisom przejściowym, stwierdzając jednak jednocześnie, że nie należy wypuszczać z rąk oryginału umowy arbitrażowej, jako że sąd może, a w niektórych wypadkach nawet musi, wymagać jej przedłożenia.

2.4. *Ordre public* – art. V ust. 2 pkt b Konwencji

Na szczególną uwagę zasługuje kwestia wykładni klauzuli **porządku publicznego** w Austrii. OGH stwierdził mianowicie, że **nie ma żadnej różnicy** między krajowym a międzynarodowym porządkiem publicznym:

„(...) Der Versuch der betreibenden Partei, unter Hinweis auf ausländisches Schrifttum einen Unterschied zwischen einer Art inländischem (»domestic public policy«) und einer Art übernationalem (»international public policy«) *ordre public* zu konstruieren, muss scheitern. Gemäß Art. V Abs.2 lit.b des zitierten Übereinkommens kommt es nämlich **eindeutig auf einen Widerspruch mit der öffentlichen Ordnung des Landes an, in dem der Schiedsspruch vollstreckt werden soll** (...)”⁵⁰.

Jest to istotna różnica w stosunku do orzecznictwa niemieckiego BGH, które stworzyło kryterium **międzynarodowego porządku publicznego**. Jednakże należy mieć na uwadze,

⁴⁸ *Ibidem*, s. 80.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 80.

⁵⁰ OGH, 11.5.1983, 3 Ob 30/83, EvBl 1983/142.

że również w Austrii zastosowanie klauzuli może mieć miejsce wyłącznie wyjątkowo, w przypadku zagrożenia podstawowych zasad prawa austriackiego⁵¹.

2.5. Zakres dyskrecjonalności

Podobnie jak niemieckie, również austriackie sądownictwo skonfrontowane zostało wielokrotnie z pytaniem, czy art. V Konwencji pozostawia sądom zakres dyskrecjonalności w kwestii odmowy stwierdzenia wykonalności orzeczenia. Możliwość taka została (jak w Niemczech) odrzucona przez austr. OGH. Stwierdził on, że w sytuacji, gdy zaistniały przesłanki określone w art. V Konwencji, sąd musi odmówić stwierdzenia wykonalności orzeczenia⁵². Podobnie jak w Niemczech odmowa zgodnie z art. V ust. 1 może nastąpić w Austrii jednak jedynie na wniosek strony zobowiązanej.

2.6. Podsumowanie

W Austrii obserwuje się tendencje **ułatwienia** procedury postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia, związane z nowelizacją austriackiej ustawy o arbitrażu, która weszła w życie 1.7.2006 r. Mimo to sądy austriackie wydają się być mniej przychylnie zagranicznym orzeczeniom arbitrażowym niż sądy niemieckie.

3. Szwajcaria

3.1. Informacje ogólne

Zgodnie z art. 194 PILA⁵³ uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych opiera się na postanowieniach Konwencji nowojorskiej. Pierwotnie Szwajcaria złożyła zastrzeżenie wzajemności, które zostało wycofane 1.1.1989 r. Od tej pory Konwencja ma zastosowanie *erga omnes*. Mimo nawiązania art. 194 PILA do Konwencji nowojorskiej nie jest ona zaliczana do prawa krajowego, lecz jest stosowana jako traktat międzynarodowy. Ze względu na to sądy szwajcarskie muszą, interpretując poszczególne postanowienia Konwencji, uwzględniać też orzecznictwo zagraniczne⁵⁴.

W Szwajcarii, tak jak w Niemczech, panuje przekonanie, że *lodo irrituale* nie jest objęte zakresem zastosowania Konwencji nowojorskiej, w związku z czym nie podlega ono wykonaniu. Kwestia ta nie została jednak jeszcze ostatecznie przesądzona, ponieważ włoski *Corte di cassazione* doszedł w tym punkcie do innego wniosku niż niemiecki BGH, mianowicie że *lodo irrituale* jest orzeczeniem w rozumieniu Konwencji⁵⁵.

⁵¹ OGH, 25.4.2001, 3 Ob 75/01b, RdW 2001/565.

⁵² OGH, 29.6.2004, 3 Ob 22/04p, ZfRV-LS 2004/43.

⁵³ Skrót w języku ang.

⁵⁴ M. Bernet, Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Award [w:] Arbitration in Switzerland: A Handbook for Practitioners, Kluwer Law International, Schulthess, The Hague, Zurich 2004, Rozdział 9 I; P.M. Patocchi, The New York Convention – The Swiss Practice [w:] The New York Convention of 1958, ASA Special Series 1996, No. 9, s. 151.

⁵⁵ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [1].

Odnośnie do kwalifikacji orzeczenia zagranicznego Szwajcaria stoi, podobnie jak Niemcy, Austria oraz Polska, na gruncie teorii terytorialnej⁵⁶.

Postępowanie w przedmiocie uznania zagranicznego orzeczenia arbitrażowego jest uzależnione od tego, czy chodzi o orzeczenie o płatności gotówkowej (*Geldleistung*), czy też nie. Wykonalność pierwszego opiera się na regulacjach DEBA⁵⁷, natomiast w pozostałych przypadkach znajduje zastosowanie kantonalne prawo cywilne procesowe⁵⁸.

3.2. Niezbędne dokumenty – art. IV Konwencji

Godne uwagi jest to, że kantonalna procedura procesowa stawia mniejsze warunki formalne odnośnie do dokumentów, które są niezbędne przy złożeniu wniosku o stwierdzenie wykonalności, niż Konwencja nowojorska. W Genewie przykładowo regulacja Konwencji, która dotyczy przekładu dokumentów na język francuski, znajduje zastosowanie w sposób liberalny⁵⁹.

Jeżeli sędzia władą konkretnym językiem obcym, wystarczy zazwyczaj nieoficjalne tłumaczenie. Przekład istotnych części orzeczenia może wystarczyć w przypadku długich dokumentów. Pamiętać jednak należy, że kwestia ta pozostaje w zakresie dyskrecjonalności sędziego. Wnioskodawca jest zatem uprawniony tak długo do przedłożenia nieoficjalnego tłumaczenia, jak długo nie jest wyraźnie żądany przekład oficjalny⁶⁰. Jest to rozwiązanie elastyczniejsze w porównaniu do przyjętego w Austrii, w której wyraźnie żądany jest przekład na język niemiecki.

Jeśli chodzi o orzeczenie arbitrażowe, sporna jest kwestia prawa właściwego (*law applicable*) (art. IV ust. 1 pkt a Konwencji). Jest to związane z faktem, że w przeciwieństwie do art. IV ust. 1 Konwencji genewskiej z 26.9.1927 r. Konwencja nowojorska nie nawiązuje do prawa mającego zastosowanie do „należycie legalizowanego oryginału orzeczenia” lub „należycie uwierzytelnionego odpisu”. Część literatury szwajcarskiej jest zatem zdania, podobnie jak OGH w Austrii⁶¹, że znaleźć zastosowanie może tutaj nie tylko prawo państwa, w którym żądane jest uznanie i wykonanie orzeczenia arbitrażowego, lecz również prawo kraju, w którym orzeczenie zostało wydane⁶².

Zgodnie z prawem szwajcarskim do uwierzytelnienia podpisu arbitra uprawnione są szwajcarskie ambasady oraz konsulaty⁶³.

Prawo kantonale ma zastosowanie do legalizacji oryginału orzeczenia lub uwierzytelnienia odpisu dokumentu przez notariusza. W praktyce zalecane jest w tym wypadku uwierzytelnienie odpisu orzeczenia⁶⁴.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Skrót w jęz. ang.

⁵⁸ M. Bernet, *op. cit.*; G. Walter, W. Bosch, J. Brönnimann, Internationale Schiedsgerichtsbarkeit in der Schweiz, Bern 1991, s. 276.

⁵⁹ M. Bernet, *op. cit.*, Rozdział 9 III.

⁶⁰ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [3].

⁶¹ Zob. wyżej, s. 11.

⁶² Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [3].

⁶³ SR 191 I Section 28.

⁶⁴ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [3].

Charakterystyczne jest to, że Szwajcaria nie przywiązuje dużej wagi do spełnienia kryteriów formalnych art. IV Konwencji nowojorskiej.

W postanowieniu dotyczącym orzeczenia wydanego przez *Chambre Arbitrale Maritime de Paris* Sąd Handlowy w Zurychu stwierdził jego wykonalność w obliczu faktu, że żadna ze stron nie zakwestionowała orzeczenia, chociaż nie zostały spełnione ani wymogi Konwencji nowojorskiej, ani umowy bilateralnej zawartej między Francją a Szwajcarią⁶⁵.

3.3. Zakres dyskrecjonalności

Pytanie, czy sądy szwajcarskie posiadają zakres dyskrecjonalności w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. V ust. 1 Konwencji, odgrywa w praktyce Szwajcarii mniej istotną rolę, gdyż stronie zobowiązanej nie przysługuje prawo podniesienia określonych zarzutów wobec orzeczenia w sposób niezgodny z zasadą *bona fide*⁶⁶.

3.4. Na wniosek strony zobowiązanej – przykłady. Nieważność umowy o arbitraż

Zgodnie z art. II ust. 2 Konwencji umowa o arbitraż odpowiada wymogom formalnym, jeżeli została podpisana przez strony lub zawarta w wymianie listów i telegramów. Sądy szwajcarskie stają się w tym względzie coraz bardziej liberalne i uznają umowy o arbitraż nawet wtedy, gdy nie zostały spełnione dosłowne wymogi powyższego artykułu⁶⁷.

Przykładem jest decyzja Sądu Federalnego (*Bundesgericht*) w sprawie *Compagnie de Navigation et Transports S.A.* przeciwko *MSC Mediterranean Shipping Co.* Sąd uznał, że pomimo faktu, że nie zostały zachowane przesłanki określone w art. II ust. 2 Konwencji, dostawca towarów, który nie podpisał listu przewozowego (*bill of lading*), podlegał klauzuli arbitrażowej, ponieważ wiedział o jej istnieniu, co było spowodowane faktem jego długotrwałych stosunków biznesowych z przewoźnikiem czarterowym oraz doświadczeniem w biznesie morskim⁶⁸. Postanowienie opierało się zatem na rozważaniach *bona fide*.

Mimo stosunkowo liberalnego nastawienia sądów szwajcarskich do kwestii wymogów formalnych Sąd Federalny stwierdził w sprawie *Tracomin S.A.* przeciwko *Sudan Oil Seeds Co. Ltd.*, że ustne przyjęcie pisemnie przedłożonej oferty zawarcia umowy arbitrażowej nie spełnia wymogów zachowania formy prawnej określonych w art. II ust. 2 Konwencji. Niezbędne jest bowiem pisemne przyjęcie wyżej wymienionej⁶⁹.

⁶⁵ Sl.v.N, Bull. ASA 1990, 183, 185.

⁶⁶ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [4] [a].

⁶⁷ M. Bernet, *op. cit.*, Rozdział 9 IV 2 a).

⁶⁸ *Compagnie de Navigation et Transports S.A.* przeciwko *MSC Mediterranean Shipping Co.*, BGE/ATF 121 III 38, 43.

⁶⁹ *Tracomin S.A.* przeciwko *Sudan Oil Seeds Co. Ltd.*, BGE/ATF 111 I b 253, 255.

3.5. Prawo do obrony na poziomie zasad i trybu postępowania

– art. V ust. 1 pkt b Konwencji

Strona zobowiązana może w Szwajcarii tylko wtedy powołać się na zaistnienie przesłanek określonych w art. I ust. 1 pkt b Konwencji nowojorskiej, gdy spełnione są trzy warunki:

- a) naruszone zostały fundamentalne zasady proceduralne,
- b) dłużnik nie naruszył zasad *bona fide*,
- c) strona zobowiązana wzięła udział w postępowaniu arbitrażowym; jeżeli orzeczenie arbitrażowe zostało wydane w wyniku zaniedbania, dłużnikowi nie przysługuje prawo podniesienia określonych zarzutów wobec wyroku⁷⁰.

Sporna jest kwestia prawa właściwego przy ustaleniu, czy zostało naruszone prawo do wysłuchania przed sądem. Istnieje pogląd, że prawem właściwym jest prawo kraju, w którym żądane jest uznanie i wykonanie orzeczenia; część literatury jest natomiast zdania, że w tej kwestii ma zastosowanie standard międzynarodowy⁷¹. Należy pamiętać, że jeżeli za podstawę służy krajowe pojęcie prawa do zaprezentowania swojego stanowiska przed sądem, nie może zostać wymagane zastosowanie w najdrobniejszych szczegółach prawa państwa, w którym żądane jest wykonanie orzeczenia. Wystarczające jest zachowanie podstawowych zasad (*Mindeststandard*) odnośnego kraju⁷².

Problematyczne jest ponadto, czy naruszenie prawa do wysłuchania musiało mieć wpływ na rozstrzygnięcie. Nie wdając się w zawile rozważania, należy stwierdzić, że odmowa uznania orzeczenia nastąpi wtedy, gdy nie wyklucza się, że bez naruszenia decyzja wypadłaby korzystniej dla strony, wobec której wyżej wymienionego dokonano⁷³.

3.6. Porządek publiczny w Szwajcarii

Tak jak w Niemczech, w Szwajcarii dokonuje się rozróżnienia między krajowym a międzynarodowym, stosowanym wyjątkowo, porządkiem publicznym.

Na szczególną uwagę zasługuje kwestia wykonywania tzw. *punitive damages* wywodzących się z prawa amerykańskiego. Obecnie istnieją dwie sprzeczne decyzje na poziomie kantonalnym, dotyczące wykonania wyżej wspomnianych⁷⁴. Bardziej przekonujące wydaje się stanowisko sądu w Bazylei, zgodnie z którym uznanie i wykonanie orzeczeń dotyczących *punitive damages* nie jest *per se* sprzeczne z zasadami międzynarodowego porządku publicznego⁷⁵. Jest to punkt widzenia odmienny od poglądu niemieckiego, według którego orzeczenia związane z *punitive damages* postrzegane są wyraźnie jako naruszenie materialnego porządku publicznego⁷⁶.

⁷⁰ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [4] [d] [i].

⁷¹ G. Walter, W. Bosch, J. Brönnimann, *op. cit.*, s. 282.

⁷² *Ibidem*, s. 282.

⁷³ *Ibidem*, s. 282.

⁷⁴ SJZ/RSJ 1986, 309, Drolshammer/Schärer i BJM1991, 31.

⁷⁵ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [4] [j].

⁷⁶ S. Kröll, *op. cit.*, s. 173.

3.7. Podsumowanie

Cechą charakterystyczną postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia arbitrażowego w Szwajcarii jest to, że sądy szwajcarskie są zdania, że stronie zobowiązanej nie przysługuje prawo podniesienia zarzutów wobec orzeczenia w przypadku, gdy jest to sprzeczne z zasadami *bona fide*.

III. Konkluzja

Odnośnie do uznawania i wykonywania orzeczeń zagranicznych sądów arbitrażowych w Niemczech, Austrii, Szwajcarii oraz Polsce należy stwierdzić, że kwestia ta została uregulowana w Konwencji nowojorskiej. W Niemczech, Austrii oraz Szwajcarii Konwencja ma zastosowanie *erga omnes* do wszystkich postępowań arbitrażowych, niezależnie od tego, czy państwo, w którym orzeczenie zostało podjęte, jest sygnatariuszem wyżej wymienionej. Polska natomiast podpisała Konwencję z zastrzeżeniem wzajemności.

Jeśli chodzi o kwestię dokumentów niezbędnych w postępowaniu w przedmiocie stwierdzenia wykonalności, różni się ona znacznie w Niemczech, Austrii, Szwajcarii oraz Polsce, mimo że Konwencja stosunkowo szczegółowo reguluje wyżej wspomnianą.

W Niemczech wymagane jest zasadniczo tylko przedłożenie orzeczenia lub jego uwierzytelnionej kopii, a nie umowy o arbitraż. Kopia orzeczenia może zostać uwierzytelniona przez upoważnionego adwokata jednej ze stron. Poza tym nie jest wymagany przekład orzeczenia na język niemiecki.

W Austrii w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności musi zostać dostarczony należycie legalizowany oryginał orzeczenia lub należycie uwierzytelniony odpis takiego dokumentu. Sporne jest, w jakiej formie może nastąpić potwierdzenie autentyczności podpisu sędziego. Austriacki OGH reprezentuje w związku z tym pogląd odmienny od pozostałych krajów, a mianowicie że uwierzytelnienie może zostać sporządzone przez urząd kraju, w którym, ewentualnie według prawa którego, orzeczenie zostało wydane. W odniesieniu do umowy arbitrażowej lub jej uwierzytelnionego odpisu należy pamiętać, że w świetle § 614 II austr. ZPO musi ona zostać przedłożona jedynie na żądanie sędziego.

Nowe orzecznictwo szwajcarskie cechuje coraz większa elastyczność w stosunku do wymogów formalnych. Niektóre sądy kantonalne nie wymagają tłumaczenia orzeczenia w sytuacji, gdy sędzia włada danym językiem obcym, inne zaś uważają za wystarczające tłumaczenie nieoficjalne, jeszcze inne badają zachowanie warunków Konwencji tylko na wniosek strony. W Szwajcarii przedłożyć jednak trzeba zarówno orzeczenie lub jego odpis, jak i umowę o arbitraż albo jej odpis.

Polska reprezentuje w porównaniu z powyższymi krajami rygorystyczną postawę – muszą zostać spełnione wszystkie warunki sformułowane w art. IV Konwencji.

Pamiętać należy, że mimo liberalnych poglądów Niemiec oraz Szwajcarii sędzia może według uznania zażądać przedłożenia dodatkowych dokumentów.

Jeśli chodzi o problem, czy art. V Konwencji nowojorskiej ze względu na brzmienie angielskiego tekstu autentycznego („*recognition and enforcement may be refused*”) lub wersję niemiecką („*darf auf Antrag (...) nur versagt werden*”) pozostawia sądom zakres

dyskrecjonalności w kwestii odmowy stwierdzenia wykonania, sądy niemieckie oraz austriackie są zdania, że w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. V Konwencji uznanie i wykonanie orzeczenia musi zostać odmówione. W Szwajcarii panuje natomiast pogląd, że: „*This question is less important in practice than it may appear (at least in Switzerland), and this is probably so because it is accepted that the party resisting enforcement is not entitled to rely on any of the grounds in Art. V (1) NYC, in a manner that is contrary to the rules of good faith, and, in particular, in a way which is inconsistent with the conduct of such party in the arbitration proceedings*”⁷⁷.

Istotna jest kwestia klauzuli porządku publicznego. W Niemczech oraz w Szwajcarii wprowadzone zostało w związku z tym pojęcie międzynarodowego porządku publicznego, który jest bardziej restryktywny niż krajowy porządek publiczny. Kryterium to zostało wyraźnie odrzucone przez austr. OGH. Należy mieć na uwadze, że wszystkie cztery państwa są zgodne, że zastosowanie klauzuli porządku publicznego może mieć miejsce tylko wyjątkowo, w okolicznościach zagrożenia podstawowych zasad porządku prawnego kraju.

Powyższe rozważania unaoczniają, że mimo stosunkowo szczegółowej regulacji Konwencji nowojorskiej kwestii okoliczności do odmowy stwierdzenia wykonalności postępowanie w tym przedmiocie może nastroczać w praktyce trudności. Zjawisko to jest związane z dwoistością źródeł prawnych regulujących to zagadnienie, tj. wewnętrznych przepisów prawnych Niemiec, Austrii, Szwajcarii i Polski oraz samej Konwencji.

⁷⁷ Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation, Switzerland, III.9 [4] [a].